

КОМПАС- KOMPAS

Published by the Macedonian Welfare Association Inc. Media Group

Office Address

Cnr. Allan St. & Wentworth Lane
Port Kembla NSW 2505

Postal Address

PO Box 101
Port Kembla NSW 2505

Ph: (02) 4275-2266

Fax: (02) 4276-4264

e-mail: mwa@mwainc.org

web: www.macedonian.welfare.org.au

КОМПАС does not accept unsolicited material. Material in КОМПАС is copyright and reproduction in part or whole without the permission of the publisher is prohibited.

Every effort has been made to ensure that the information in this magazine is accurate at the time of printing. The publisher cannot be held liable for any omissions and human errors that may occur in this publication. The publisher cannot accept responsibility for any "misleading or inaccurate" material advertised. The publisher welcomes information and suggestions for correction and improvement.

Front Photo

Tony Pazov

Насловна Страна

Доне Пазов

Design and Layout

Mendo Trajcevski

Содржина

- 2 From the Editor
- 3 Letters
- 4 The Pazov Family
- 18 Tourists from Macedonia visit Crabbes Creek
- 24 Community Welfare Information and Services
 - New Arrivals
 - Aged Care
 - Dementia Services
- 46 Macedonian Organisations & Clubs
 - Macedonian Studies Foundation
 - KUD 11 October
 - Nostalgia S.C.
 - St Nedela Gold Coast
- 61 Embassy of R of Macedonia
- 62 Wollongong City Council
- 66 Sellharbour City Council
- 72 Macedonian Aprons
- 76 Across the Nullabour - part 2
- 84 Macedonians in Business "Mitko Bojkovski"
- 92 Profile "Dushan Ristevski"
- 94 Play "Fear & Shame"
- 96 Our Volunteers "Mile Grpcevski"
- 98 Our Subscriber "Slave Petrevski"
- 102 Cooking for a Crowd
- 103 Advertisement

Content

- 2 Од Уредникот
- 3 Писма
- 10 Фамилијата Пазови
- 20 Туристи од Македонија го посетуваат Кребс Крик
- 24 Информации и услуги за заедницата
 - Нови Доселеници
 - Грижа за Постари лица
 - Деменција
- 46 Македонски Друштва и Организации
 - Фондација за Македонски Студии
 - КУД 11 Октомври
 - Носталгија Ф.К.
 - Св Недела Голд Коуст
- 61 Амбасада на Р. Македонија
- 63 Општина на Град Волонгонг
- 67 Општина на Град Шелхаба
- 74 Македонски Фути
- 79 Преку Налабо - втор дел
- 88 Македонци во бизнис „Митко Бојковски“
- 93 Профил „Душан Ристевски“
- 95 Драма „Страв и Срам“
- 97 Доброволци „Миле Грпчевски“
- 100 Наш Претплатник „Славе Петревски“
- 102 Готвење за калабалак
- 103 Огласи

Mendo Trajcevski
Мендо Трајчевски

Dear Readers

KOMPAS is very different from any other Macedonian publication in Australia, not because of the quality of our production but because of the content. The content is about people, Macedonians in Australia. It tells their stories of migration, of their difficult years in settlement and work, it tells about their successes and about the community coming together to build their own social support in the form of churches, welfare organisations, dancing groups and sport clubs.

In this issue we also look at the richness of Macedonian culture and tradition through traditional aprons. Such beautiful work can only be appreciated in colour and that is why in this issue the Macedonian aprons feature prominently on the back cover. Each apron has a story to tell thanks to the Migration Heritage Centre (MHC) we are in the process of recording these stories and bring them to you on the MHC web page www.migrationheritage.nsw.gov.au and for the whole world to read, see and appreciate.

*Also with this issue we are providing you with our first **FREE** gift, a DVD on Dementia in the Macedonian language. We are hopeful than we will be able to provide more such free gifts with subsequent issues.*

We like to be able to bring you more stories, more events, more colour, and the occasional free gift, however to be able to do that we need more financial support and subscribers. Please become a subscriber, and if you are already, urge a friend or relative to do so and help up build a true record of Macedonian history for Australia and for future generations.

Mendo Trajcevski
Editor

Почитувани читатели,

КОМПАС е многу поинаков од другите македонски весници во Австралија, не поради квалитетот на нашата продукција, туку поради содржината. Содржината е за луѓе, Македонци во Австралија. Се раскажуваат нивните приказни за доселувањето, за тешките години на прилагодување и работа, зборуваме за нивните успеси и за тоа како заедницата се здружила за да си изгради социјална поддршка во вид на цркви, добротворни организации, играорни групи и спортски клубови.

Во ова издание исто така се осврнуваме на богатството на македонската култура и традиција преку традиционалните фути. Ваква прекрасна работа може да се цени само во боја и затоа во ова издание македонските фути се истакнати на последната страна. Секоја фута ни раскажува приказна и среќен сум да ви кажам дека благодарение на Центарот за Доселеничко Наследство (МНС) ние сме во процес да ги запишеме овие приказни на веб страницата на МНС на www.migrationheritage.nsw.gov.au за цел свет да чита, да ги види и цени.

*Исто така во ова издание ви го нудиме нашиот прв **БЕСПЛАТЕН** подарок, ДВД за деменција на македонски јазик. Се надеваме дека ќе можеме да ве снабдуваме со повеќе вакви бесплатни подароци во наредните изданија.*

Сакаме да ви прикажеме повеќе приказни, повеќе настани, повеќе бои, и повремено бесплатен подарок, но сепак за да можеме тоа да го сториме ќе ни треба повеќе финансиска поддршка и претплатници. Ве молиме станете претплатник, а ако веќе сте, прашајте некој пријател или роднина да се претплати и да помогнат да се изгради вистински запис за македонската историја во Австралија и за идните генерации.

Мендо Трајчевски
Уредник

The Pazov Family

Helen (Nanova) Pazova was born on 15 of July 1928 in the village of Trsja near Lerin, Aegean Macedonia. The village no longer exist as many of the villagers left to seek a better life in countries such as America and Australia before WWII and those that remained left the village during the Civil War, never to return.

TEXT: MENDO TRAJCEVSKI
PHOTOS: HELEN PAZOVA

Helen was only a baby when her father George (Gjorgi) Nanov left her and her mother Jana to look for work in far away Australia. She does not remember exactly when her father came to Australia but she believes it was after her birth, possibly the same year she was born.

When her father came to Australia he went directly to Braidwood, near Queanbeyan to work on eucalyptus oil extraction. Eucalyptus oil was extracted from the leaves of a number of eucalyptus trees through distillation. Branches would be cut in the forest and brought to the distilling tank where the leaves were stripped and placed in the steel tank. The tank has a wire mesh just above the bottom and a small amount of water is added and the tank is sealed. The tank is heated over a wooden fire and as the water evaporates the steam rises through the leaves and heats the leaves which release their oil. The steam now heavy with oil is removed through a

pipe at the top of the tank which is then cooled in a creek or dam and the steam turns into liquid. The water, which is heavier, falls to the bottom and is siphoned off leaving only the oil.

This work was hard and the hours very long but many Macedonians did it because they made good money. A person could make \$ 50.00 a week when the average tradesman was earning only \$ 10.00 a week. At that time Australia was the biggest world supplier of eucalyptus oil but as other countries started to produce more and more, the market fell and Nanov had to look for other work. He eventually found a job at Lanyon Station, working on a vegetable and flower farm for Terry Fields.

In 1937 Gjorgi Nanov brought his family over to Australia. Helen was 9 years old and she vaguely remembers leaving her home to board a ship in Pireaus Greece.

“After a month or so sailing across the ocean, we reached Sydney where

Above: Photo of Helen's parents taken when married.

Десно: Родителите на Лена сликани на нивната свадба.

we were meet by my father who took us to a farm in Queanbeyan”, said Helen quietly. “While mum helped my father on the farm I had to go to school. School was a couple of miles away from our farm and it consisted of one class with children of different ages. I was the only Macedonian student in the school. Every day I would walk to school and back with other children in total silence because I could not speak English. At school I would write the words I heard on my hand and when I went home I would tell my father about the new words and he would explain to me their meaning”, said Helen proudly.

Slowly bit by bit Helen learnt English and she became a bright student. The teachers took a liking to her and she got along with everyone.

“There was however a boy that called me a “dago” but someone overheard him and reported him to the head master and the boy received a canning. The headmaster then addressed all the students about the

incident and stressed that he will not tolerate such behaviour and discrimination” said Helen.

When Helen reached 14 years of age, her education stopped. In an effort to supplement the family's income, her father purchased a business, a fruit shop and milk bar. Helen was shouldered with the responsibility of working and managing the shop while her parents continued with the work on the vegetable garden. Her brothers Con and Petar, born in Australia, were too young to help out in the shop. She did however employ casual workers which gave her the opportunity to learn to manage a business and staff.

One day when Helen was working away in her parents shop, in came Tony Pazov, her future husband. Helen, then 18 years recalls the moment.

“He came over to me and introduced himself and he was very open and straightforward about the purpose of his visit. He proposed the

Фамилијата **Пазови**

Лена (Нанова) Пазова е родена на 15 јули 1928 година во селото Трсја близу Лерин, Егејска Македонија. Селото не постои повеќе бидејќи многу селани го напуштиле во потрага по подобар живот во земји како што се Америка и Австралија пред Втората Светска Војна, а оние што останале го напуштиле селото за време на Граѓанската Војна и никогаш не се вратиле.

Пишува: Мендо Трајчевски

Слики: Лена Пазова и Доне Димов

Превод: Биљана Колевски

Лена беше само бебе кога татко и Ѓорѓи Нанов ги оставил неа и мајка и Јана за да бара работа во далечната Австралија. Таа не се сеќава точно кога дошол татко и во Австралија, но верува дека тоа било по нејзиното раѓање, веројатно истата година кога е родена.

Кога татко и дошол во Австралија се упатил директно во Бреидвуд, близу Квинбиен за да работи на вадење на масло од еукалиптус. Маслото од еукалиптус се вадело од листовите на неколку еукалиптус дрвја преку дестилација. Гранките се сечеле во шумата и се носеле до казанот за дестилација каде што ги ваделе лисјето и ги

ставале во железен казан. Казанот има мрежа од жици над дното, се додава малку вода и потоа се залепува. Казанот се загрева на оган и како што испарува водата пареата се дига низ листовите и ги загрева листовите кои што испуштаат масло. Сега пареата тешка со масло се вади преку цевка на врвот на казанот што потоа се лади во поток или насип и пареата се претвара во течност. Водата, што е потешка, паѓа на дното и се процедува оставајќи го само маслото.

Оваа работа била напорна и саатите биле многу долги но многу Македонци го правеле тоа бидејќи заработувале многу пари. Човек можел да заработи \$ 50.00 неделно

Лево: Доне со добитната китка на банани

Десно: Македонец работник од Бraidвуд го полни казанот за вадење масло од еукалиптус.

Left: Tony with a prize winning bunch of bananas

Right: Macedonian eucalyptus oil worker in Braidwood, filling the distilling tank

Лево: Градината на Ѓорѓи Нанов

Left: The vegetable Garden of George Nanov

Лево: Лена, прва од лево, со нејзините пијателки, Елефтерија, Вера, Драга, и Софа

Left: Helen, firsts from left, with her friends Elefterija, Vera, Draga & Sofa

“Човек можел да заработи \$ 50.00 неделно кога просечен трговец заработувал само \$ 10.00 неделно”.

кога просечен трговец заработувал само \$ 10.00 неделно. Во тоа време Австралија била најголем светски снабдувач на масло од еукалиптус но откако почнале и други земји да произведуваат се повеќе и повеќе, пазарот се намалил и Ѓорѓи Нанов требало да бара друга работа. Конечно тој најде работа во станицата Ленџон, работејќи на зеленчукови и цветни градини за Тери Филдс.

Во 1937 година Ѓорѓи Нанов си го донесе семејството во Австралија. Лена имала само 9 години и таа едвај се сеќава кога го напуштиле домот и се качиле на

брод во Пиреј Грција.

„ По околу едномесечно пловење низ океанот, стигнавме до Сиднеј каде што бевме пречекани од татко ми кој не однесе на фарма во Квинбиен“, рече Лена тивко.

„ Додека мајка ми му помагаше на татко ми јас морав да одам на училиште. Училиштето беше оддалечено две милји од нашата фарма и го сочинуваше само еден клас со деца од различна возраст. Јас бев единствена македонска ученичка во училиштето. Секој ден одев пешки до училиштето и назад со другите деца во потполна тишина бидејќи не знаев да

First Macedonian Tourists visit Crabbes Creek

On a recent visit to Australia, Dr Zoran Budgevski and his family became the first visitors from Macedonia to visit Crabbes Creek, a small village in Northern New South Wales, once home to 500 Macedonian banana farmers.

TEXT & PHOTOS: MENDO TRAJCEVSKI

Dr. Budgevski, a surgeon with the Bitola Public Hospital, said that he read about Crabbes Creek in the last issue of KOMPAS.

“The story was remarkable and showed how far and how much the Macedonians in Australia have gone and done and how little we know

about their achievements. Crabbes Creek is of tremendous significance to the Macedonian community, not because it was famous for banana growing, but for the fact that the community came together and built their own Church Hall. This building is the first Macedonian community

Први македонски туристи во Кребс Крик

На неодамнешна посета во Австралија, Д-р Зоран Буцевски и неговото семејство станаа првите туристи од Македонија што го посетија Кребс Крик, мало село во северен НЈВ, некогашен дом на 500 македонски одгледувачи на банани.

Пишува: Мендо Трајчевски
Слики: Мендо Трајчевски
Превод: Билјана Колевски

Др Буцевски, хирург од Државната Болница во Битола, вели дека прочитал за Кребс Крик во последното издание на КОМПАС.

„Приказната беше извонредна и раскажуваше за тоа колку далеку и многу постигнале Македонците во Австралија а колку малку знаеме

ние за нивните постигнувања. Кребс Крик е од значителна важност за македонската заедница, не затоа што е познато по одгледување банани, туку поради фактот што заедницата се здружила заедно и изградила своја црковна сала. Оваа градба е прв имот што го поседувала македонската заедница

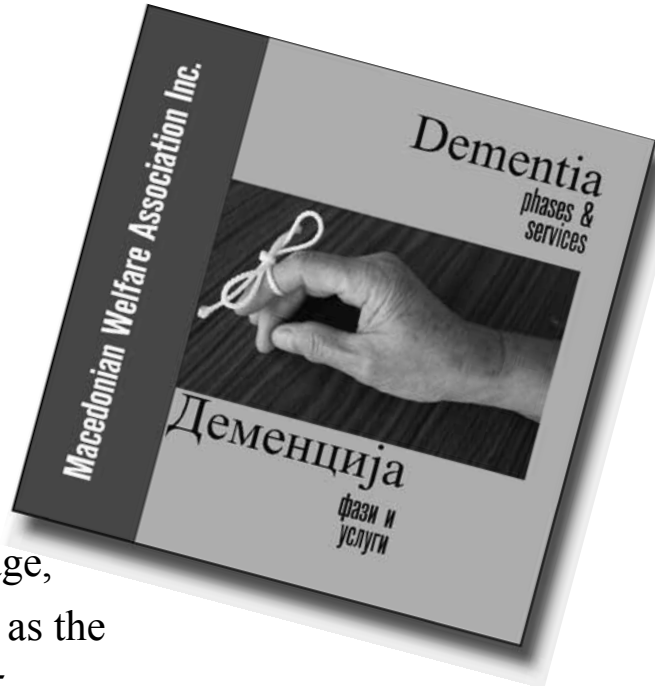
Десно: Др. Буцевски пред основното школо во Кребс Крик каде повеќето ученици во 1950 тите беа од Македонско потекло.

Right: Dr. Budzevski at front of Crabbes Creek Primary School where most of the student in the 1950's were from Macedonian background

Dementia

Phases & Services

Although not exclusively associated with age, dementia tends to become more prominent as the person ages, particularly after the age of 65.

MERI ZAFIROVSKI
DEMENTIA SUPPORT WORKER

The need for raising the awareness of dementia is a priority for our aging community and their families. Empowering them with the knowledge and services available is our goal and with that in mind the Macedonian Welfare Association (MWA) has produced a DVD in the Macedonian language titled “Dementia Phases and Services” and a bilingual information booklet.

The plays for the DVD were produced by Ms. Olga Nikolovska, a former employee of the MWA and a well know actress with the Macedonian Theatre of Illawarra with information supplied by Meri Zafirovski and Verica Sajdovska current employees who also acted in the play. Other participants were Biljana Kolevski also an employee of the MWA, former and current members of the Committee of Management, Mr. Vasko Srbnovski and Lila Dimitriovska who played major roles in the plays. Other actors include Samuil, Stojna Prculovska and Steven Simonovski

The DVD was produced by Velice Tanevski and Igor Poposki.

Our appreciation goes out to all who contributed in producing this much needed resource for the Macedonian community.

The DVD and booklet were launched on 19 September 2007 at the Port Kembla Community Hall in conjunction with National Alzheimer’s Week. Guest speaker Brian Daniels of

Alzheimer’s Australia proudly launched the DVD in front of an audience of over 100 made up of carers, family, service providers and clients from our four Day Care Respite Groups. The audience was also addressed by guest speaker Catherine Andrew of Australia Dementia Training and Study Centre, University of Wollongong, highlighting the importance of community projects such as these to assist dementia sufferers and their carers.

Shortly after the launch, the DVD was viewed by the audience. Their attention was captivated by the three short sketches depicting the three stages of dementia and the perception of the illness in the Macedonian culture. Initially there was some laughter followed by teary eyes. The impact of the DVD was profound with many in the audience chatting amongst themselves and staff about the illness, many in some way relating to the scenes in DVD.

Some comments were:

- “As I was watching, I cried a silent tear”
- “It reminds me of what my grandfather was like when I was back home”
- “I thought people behaved like this because they were getting old”
- “So sad, we are so lucky to have services available if we ever need them”

I had the opportunity to talk with

***Above:** Large number attended the launch of the DVD on Dementia Phases & Services*

***Gore:** Голем број учествуваја на промоцијата на ДВД „Деменција Фази и Сервиси“*

one of our long standing members of the Macedonian Welfare Association and an active member within the Macedonian community about her days as a carer.

Her usually lively smiling eyes clouded over with tears as the memories and experiences of over a decade ago took over.

“The DVD touched my heart, it was very difficult to watch because everything I saw in the scenes reminded me of my mother and things she would do because of her dementia. I hope our community truly appreciates the effort of this DVD and the invaluable information it presents. If only we had all the information available back then as we do now, it would not have made the dementia go away but it would have given us the knowledge of all the great services out in the community to help my mother and myself through the journey of her illness.”

“My mother was diagnosed with dementia at the age of 71. This was a very difficult time for not only me but also for my family. As the primary carer, I looked after her at home for eight years and she spent the remaining of her 7 years in a nursing home. From the time she started to display unusual behaviours as the ones mentioned in the DVD, such as misplacing things, hoarding items, trying to light the electric stove with a match, wandering

out of the house at all hours of the night to accusing me for stealing her items, it was all traumatic.”

When asked about what advice would she give the community about dementia:

“Please, don’t ignore strange behaviour, the small signs are the warning signs, talk to your doctor, talk to services, get information and seek out help, it can only benefit your loved one and the family.”

This interview signifies the importance of information sharing and the overwhelming emotions that accompany this familial illness.

After the launch of the DVD we have had a large response from the audience wanting to share their personal experiences with us. We would like to thank all those people and extend the invitation to anyone in our community to contact us for further information.

This resource is not only a great accomplishment for the Macedonian Welfare Association but also for the greater Macedonian Community.

A special thank goes out to Alzheimer’s Australia for the funding of this project, the staff and members of our community who sacrificed their time to make this resource come to fruition.

Деменција

Фази & Услуги

Иако не е исклучително поврзана со староста, деменцијата станува поизразителна со стареењето на лицето, особено после староста од 65 години.

МЕРИ ЗАФИРОВСКИ

Потребата за зголемување на познавањето за деменција е приоритет за нашата заедница која што старее. Нашата цел е да ја запознаеме и обучиме заедницата за оваа болест и за разните услуги што се нудат. За да го постигнеме ова македонското Добротворно здружение (МДЗ) произведе ДВД на Македонски јазик под името “Деменција Фази и Сервиси” заедно со двојазична информативна книшка.

Скечовите за ДВДто беа составени од страна на Г-ѓа Олга Николовска, поранешен работник на МДЗ а и добро позната актерка со Македонскиот театар од Илаваара со помош на информациите доставени од страна на Мери Зафировски и Верица Сајдовска, работнички во центарот кои воедно и играа улоги во скечовите. Во снимањето на ова ДВД учество земаа и Билјана Колевски, работничка на МДЗ; поранешни и сегашни членови на управниот одбор при МДЗ Васко Србиновски и Лила Димитровска кои што играа главни улоги во скечовите како и членови од заедницата Стојна Прцуловска, Стивен Симоновски и Самуил.

ДВДто беше снимано и

монтажирано од страна на Величе Таневски и Игор Попоски.

Нашата благодарност оди кон сите оние што допринесоа во производството на ова многу потребно средство за Македонската заедница.

Промоцијата на овој проект беше одржана на 19 Септември 2007 во салата на Центарот за Постари Граѓани во Порт Кембла што се совпадна со Националната Недела на Алзајмерс. Гостин говорник беше Брајан Даниелс од Алзајмерс Австралија НЈВ кој со гордост го промовира ова ДВД пред публиката составена од грижители, фамилии, сервиси и клиенти од нашите четири Денски Старосни и Одменски групи. На публиката исто така и се обрати говорничката Каталин Андру од Австралискиот центар за Обучување за Деменција од Факултетот во Вулонгонг која што збореше околу важноста на проекти од заедницата како што е ова ДВД со кои што ќе им се помогне на лицата кои што се заболени од деменција и на нивните грижители.

По промоцијата публиката имаше можност и да го гледа ДВД-то. Нивното внимание беше содржано со три кратки скеча кои

што ги опишуваат трите степени на деменција и како болеста е разбрана во македонската заедница и култура. Отпрвен публиката се смееше а потоа им се нагажија очите. Влијанието на ова DVD врз публиката беше многу впечатливо кога повеќето од присутните меѓусебе си зборуваа за болеста а некои дури и се поврзуваа со сцените во DVDто.

Некои од нивните коментари беа следните

- “Кога го гледав си поплакав тивка солза”
- “Ме потсетува на тоа каков беше дедо ми кога бев дома.”
- “Си мислев дека луѓето се однесуваат така затоа што се стари.”
- “Толку жалосно, среќни сме што имаме услуги каде да се обратиме кога ни се потребни.”

Веднаш по промоцијата на ова DVD јас имав можност да разговарам со една долгогодишна членка во Македонското Добротворно Здружение и активна членка во македонската заедница, за нејзините денови како грижител на лице со деменција.

Нејзините обично насмеани очи се замаглија со солзи кога мемориите и преживеаното од преку една деценија се вратија.

“DVDто ме погоди во срцето и

ми беше многу тешко да го гледам зошто се што видов во сцените ме потсети на мајка ми и на работите што таа ги правеше заради деменцијата. Се надевам дека заедницата ќе знае да го цени ова DVD и драгоцената информација што тоа им ја дава. Камо да ја имавме оваа информација тогаш како што ја имаме сега. Немаше да ја исчезне деменцијата но ќе ни дадеше знаење и разбирање за сите добри услуги што ги има во заедницата за да ни помогнеа на мајка ми и на мене во патувањето низ нејзината болест.

Мајка ми имаше 71 година кога беше дијагностицирана со деменција. Тоа беше многу тешко време не само за мене туку и за мојата фамилија. Како примарен грижител јас се грижев за неа дома 8 години додека преостанатите 7 години таа ги помина во старски дом. Од времето кога таа почна да се однесува необично, како примерите што се спомнати во DVDто, да ги преместува и заборава каде ги ставила работите, да собира работи на купишта, пробувајќи да го запали електричниот шпорет со огин, да заскитува од дома во разни саати од ноќта и да ме обвинув адека и ги крадам работите, беше многу трауматично”.

Кога ја прашав за тоа каков совет

таа би и дала на нашата заедница за деменција таа одговори

“Ве молам не го занемаруваат чудното однесување, малите знаци се знаци за предупредување, зборувајте со вашиот доктор, зборете со сервисите што постојат, добиете информација и побарајте помош. Може само да ви помогне и да ви олесни, и на лицето за кое се грижите и на фамилијата”.

Интервјуто ја нагласува важноста на информацијата и преобемните емоции што ја пропратуваат оваа фамилијарна болест.

По промоцијата на ова DVD имавме голем одзив од публиката сакајќи да ги поделат нивните искуства со нас. Би сакале да им се заблагодариме на сите нив и да ја отвориме поканата кон сите во заедницата да не контактираат за повеќе информација.

Ова средство не е успех само за Македонското Добротворно Здружение туку и за пошироката македонска заедница.

Посебна благодарност оди кон Alzheimer’s Australia NSW за финансирањето за овој проект, како и кон вработените и членовите од заедницата кои го дадоа своето време за остварување на истиот.

Лево и десно: Промоцијата на DVD од страна на Г-дин Брајан Даниелс од Алзајмерс Австралија НЈВ кој го финансираа овој проект

Left & Right: Launch of the DVD by Brian Daniels of Alzheimer’s Australia who funded this project.

КОМПАС

macedonian community magazine PRODUCED BY THE MACEDONIAN WELFARE ASSOCIATION PORT KEMBLA NSW